

הראיני את מראיך השמיעני קולך

שיר השירים רבה (וילנא) פרשה ב

1. א [יד] יונתי בחגוי הסלע, מהו יונתי בחגוי הסלע, אמר ר' יוחנן אמר הקב"ה קורא אני לישראל יונה דכתיב (הושע ז') ויהי אפרים כיונה פותה אין לב, אצלי הם כיונה אבל אצל אומות העולם כמין חיות דכתיב (בראשית מ"ט) גור אריה יהודה, נפתלי אילה שלוחה, יהי דן נחש עלי דרך, בנימין זאב יטרף, וכל י"ב שבטים משולים כחיות, לפי שהאומות נלחמים לישראל ואומרים לישראל מה אתם רוצים מן השבת ומן המילה, והקב"ה מגבירן לישראל ונעשין בפני האומות כחיות להכניען לפני הקב"ה ולפני ישראל, אבל אצל הקב"ה נעשים כיונה תמה ושומעין לו, הה"ד (שמות ד') ויאמן העם וישמעו כי פקד ה', אמר הקב"ה למשה, משה את עומד וצועק כבר שמעתי ישראל וצעקתם, הה"ד (שם /שמות /"ד) מה תצעק אלי, אין בני ישראל צריכין לך, לפיכך אמר הקב"ה יונתי בחגוי הסלע,

2. אמר רבי יהודה ברבי סימון אמר הקב"ה לישראל אצלי הם תמימים כיונים, אבל באומות העולם הם ערומים כנחשים, הה"ד (דניאל ג') ענו שדרך משך ועבד נגו ואמרין למלכא נבוכדנצר, אין למלכא למה נבוכדנצר, ואין נבוכדנצר למה מלכא, אלא כך אמרו לו אם לפסים וגולגליות ודימוסיות וארנוניות מלך את עלינו, הה"ד למלכא נבוכדנצר, ואם לדבר זה שאת אומר לנו להשתחוות לצלמך, נבוכדנצר את, ונבוכדנצר שמך הוא גברא וחד נבו עלינו כחדא נבוכדנצר נבח ככלבא, נפיח כקולתה, נצר כצרצרה, מיד נבח ככלבא ואתעבד ככדא ונצר כצרצרה, כתיב (קהלת ח') אני פי מלך שמור, אמר רבי לוי אני פי מלך מלכי המלכים אשמור, אותו הפה שאמר לנו בסיני (שמות כ') אנכי ה' אלהיך, (קהלת ח') ועל דברת שבועת אלהים על שם לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא.

3. ב תני דבי ר' ישמעאל בשעה שיצאו ישראל ממצרים למה היו דומין, ליונה שברחה מפני הנץ, ונכנסה לנקיף הסלע ומצאה שם הנחש מקנן, ונכנסה לפנים ולא היתה יכולה להכנס שעדיין הנחש מקנן, תחזור לאחורה לא תהי יכולה שהנץ עומד בחוץ, מה עשתה היונה התחילה צווחת ומטפחת באגפיה כדי שישמע לה בעל השובך ויבא ויצילה, כך היו ישראל דומים על הים, לירד לים לא היו יכולין שעדיין לא נקרע להם הים, לחזור לאחוריהם לא היו יכולין שכבר פרעה הקריב, מה עשו וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה', מיד (שמות י"ד) ויושע ה' ביום ההוא,

4. ר' יהודה בשם ר' חמא דכפר תחומין, משל למלך שהיתה לו בת יחידה והיה מתאוה לשמוע שיחתה מה עשה הוציא כרוז ואמר כל עמא יפקון לקמפון, כשיצאו מה עשה רמז לעבדיו ונפלו לה פתאום בליסטין והתחילה צווחת אבא אבא הצילני, אמר לה אילו לא עשיתי לך כך לא היית צווחת ואומרת אבא הצילני, כך כשהיו ישראל במצרים היו המצריים משעבדין אותם והתחילו צועקין ותולין עיניהם להקב"ה, הה"ד (שם /שמות /ב') ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו וגו', מיד וישמע אלהים את נאקתם שמע הקב"ה לתפלתן והוציאן ביד חזקה ובזרוע נטויה, והיה הקב"ה מתאוה לשמוע קולן ולא היו רוצין, מה עשה הקב"ה חיזק לבו של פרעה ורדף אחריהם, הה"ד (שם /שמות /"ד) ויחזק ה' את לב פרעה מלך מצרים וירדוף וגו', וכתב ופרעה הקריב, מהו הקריב, שהקריב את ישראל לתשובה, כיון שראו אותם תלו עיניהם להקב"ה ויצעקו לפניו, שנא' וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה' כאותה צעקה שצעקו במצרים, כיון ששמע הקב"ה אמר להם אילולי שעשיתי לכם כן לא שמעתי את קולכם, על אותה שעה אמר יונתי בחגוי הסלע, השמיעני את הקול אין כתיב כאן אלא קולך, שכבר שמעתי במצרים, וכשצעקו בני ישראל לפני הקב"ה מיד ויושע ה' ביום ההוא.

5. ג ר' אלעזר פתר קרייה בישראל בשעה שעמדו על הים, יונתי בחגוי הסלע, שהיו חבויים בסתרו של ים, הראיני את מראיך, הה"ד (שם /שמות /"ד) התיצבו וראו את ישועת ה', השמיעני את קולך זו השירה, שנא' אז ישיר משה, כי קולך ערב זה השיר, ומראך נאווה, שהיו ישראל מראין באצבע ואומרים זה אלי ואנוהו.

6. ד'ר"ע פתר קרייה בישראל בשעה שעמדו לפני הר סיני, יונתי בחגוי הסלע שהיו חבויין בסתרו של סיני, הראיני וגומר, שנא' וכל העם רואים את הקולות, השמיעני את קולך, זה קול שלפני הדברות, שנא' (שמות כ"ד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, כי קולך ערב, זה קול שלאחר הדברות, שנאמר (דברים ה') וישמע ה' את קול דבריכם וגו' הטיבו כל אשר דברו, מהו הטיבו כל אשר דברו, חייא בר אדא ובר קפרא, חד אמר הטבה כהטבת הנרות, וחד אמר הטבה כהטבת הקטורת, ומראך נאווה שנא' (שמות כ') וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק.

7. ה רבי יוסי הגלילי פתר קרייה במלכיות, יונתי בחגוי הסלע, שחבויין בסתרון של מלכיות, הראיני את מראיך, זה התלמוד, השמיעני את קולך, זה מעשה הטוב, וכבר נמנו פעם אחת בבית עליית ערים בלוד ואמרו מי גדול התלמוד או המעשה, ר' טרפון אומר גדול הוא המעשה, ר' עקיבא אומר גדול הוא התלמוד, נמנו וגמרו גדול הוא התלמוד שמביא לידי מעשה, כי קולך ערב, זה התלמוד, ומראך נאווה זה מעשה הטוב.

8. ו רבי הונא ור' אחא בשם רבי אחא בר חנינא פתרי קרייה על דעתיה דרבי מאיר באהל מועד, יונתי בחגוי הסלע שחבויין בסתור אהל מועד, הראיני את מראיך, שנא' (ויקרא ח') ותקהל העדה אל פתח אהל מועד, השמיעני את קולך (שם /ויקרא ט') וירא כל העם וירונו, שירה נאה אמרו על ידי שראו דבר חדש לפיכך אמרו שירה חדשה, כי קולך ערב, זה השיר, ומראך נאווה, המד"א (שם /ויקרא ט') ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה', אמר ר' תנחומא אינון פתרון לה על דעתיה דר' מאיר באהל מועד, אף אנא נפתרינה על דעתיה דרבנן בבית העולמים, יונתי בחגוי הסלע, שהיו חבויין בסתור בית עולמים, הראיני את מראיך, המד"א (מלכים א' ח') אז יקהל שלמה, השמיעני את קולך, המד"א (ד"ה = דברי הימים = ב' ה') ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים קול אחד, ר' אבין בשם ר' אבא כהן בן דליה אמר, כתיב (שמות י"ט) ויענו כל העם יחדיו וכתיב (שם /שמות כ"ד) ויען כל העם קול אחד ויאמרו, עד איכן עמד להם אותו הקול עד ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד, כי קולך ערב, זה השיר, ומראך נאווה, אלו הקרבנות, המד"א (מלכים א' ח') ויזבח שלמה את זבח השלמים וגו' בקר, אי זה בקר את ארבע העגלות ואת שמונת הבקר.

9. ז ר' אליהו פתר קרייה בעולי רגלים, הראיני את מראיך אלו עולי רגלים שנא' (דברים ט"ז) שלש פעמים בשנה יראה וגו', השמיעני את קולך, זה קריאת ההלל בנועם בשעה שישראל קורין את ההלל קולן עולה למרום, מתלא אמר פסחא בבייתא והלילא מתברא אברייאה, כי קולך ערב, זה השיר, ומראך נאווה, זה הדוכן.

10. ח ר' יהודה בן סימון בשם ר' שמעון בן אלעזר אמר מפני מה נתעקרה רבקה כדי שלא יהיו אומות העולם אומרים תפלתנו עשתה פירות שאמרו לה (בראשית כ"ד) אחותנו את היי לאלפי רבבה, עד שהתפלל עליה יצחק ונפקדה, הה"ד (שם /בראשית כ"ה) ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו, רבי עזריה בשם ר' חנינא בר פפא אמר מפני מה נתעקרו אמהות כדי שלא יהו מתרפקות על בעליהן בנויין, ר' הונא ורבי ירמיה בשם ר' חייא בר אבא אמר מפני מה נתעקרו אמהות כדי שיצאו רוב שנים בלא שעבוד, רבי חוניי בשם ר' מאיר מפני מה נתעקרו אמהות כדי שיהנו בעליהן בנויין, שבזמן שהאשה מקבלת הריון היא מתעורת ומתעובת /ומתועבת/, תדע לך שהוא כן שכל השנים שהיתה שרה אמנו עקרה היתה יושבת בתוך ביתה ככלה בתוך חופתה, כיון שעיברה נשתנה זיוה, המד"א (בראשית ג') בעצב תלדי בנים, רבי לוי בשם רבי שילא מכפר תמרתא ורבי חלבו בשם ר' יוחנן, מפני מה נתעקרו אמהות בשביל שהיה הקב"ה מתאוה לשמוע שיחתן, אמר להם יונתי אומר לכן מפני מה העקרת אתכן שהייתי תאוה לשמוע שיחתכן, הה"ד כי קולך ערב ומראך נאווה.

1. מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דשירה פרשה ג
 זה אלי, ר' אליעזר אומר מנין אתה אומר שראתה שפחה על הים מה שלא ראו ישעיה ויחזקאל שנ' וביד הנביאים אדמה (הושע יב יא) וכתוב נפתחו השמים ואראה מראות אלהים (יחזקאל א א). משל למלך בשר ודם שנכנס למדינה ועליו צפירה מקיפתו וגבורים מימינו ומשמאלו וחיילות מלפניו ומלאחריו והיו הכל שואלין אי זהו המלך מפני שהוא בשר ודם כמותם אבל כשנגלה הקב"ה על הים לא הוצרך אחד מהם לשאול אי זהו המלך אלא כיון שראוהו הכירוהו פתחו כולן פיהן ואמרו זה אלי ואנוהו וגו'.

2. שכל טוב (בובר) שמות פרק טו

ר' אליעזר אומר ראתה שפחה על הים מה שלא ראו יחזקאל וישעי', שנא' וביד הנביאים אדמה (הושע יב יא), שלא היו רואין אלא מתוך מראות, שנאמר נפתחו השמים ואראה מראות אלהים (יחזקאל א א), ומתוך שראו שרפים וחיות הקודש מימין ומשמאל, לפיכך לא היו מכירין כבוד יוצרם, אבל כשנגלה הקב"ה על הים לא נגלה עמו לא מלאך ולא שרף ולא חיות הקודש, לפיכך רואין בראיית נשמה ובראיית הלב ומכירין כבוד יוצרם דומה להם כאילו רואים בעיניהם, ואפי' עוללים ויונקי שדים היו רואין כבוד יוצרם, ומראין אותו באצבע, ואומרים זה אלי,

3. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ז עמוד ב

ר' יהושע אומר: יתפלל ואח"כ ישאל צרכיו, שנאמר: +תהלים קמב+ אשפוך לפניו שיחי צרתי לפניו אגיד. ור"א נמי הכתיב: אשפוך לפניו שיחי! הכי קאמר: אשפוך לפניו שיחי בזמן שצרתיו לפניו אגיד. ור' יהושע נמי הכתיב: תפלה לעני כי יעטוף! הכי קאמר: אימתי תפלה לעני? בזמן שלפני ה' ישפוך שיחו. מכדי קראי לא כמר דייקי ולא כמר דייקי, במאי קמיפלגי? כדדריש ר' שמלאי, [דדריש ר' שמלאי:] לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל, מנלן? ממשה רבינו, דכתיב: +דברים ג+ ה' אלהים אתה החלות להראות את עבדך וגו', וכתוב בתריה: אעברה נא ואראה את הארץ הטובה; רבי יהושע סבר: ילפינן ממשה, ור"א סבר: לא ילפינן ממשה, שאני משה דרב גובריה. וחכ"א: לא כדברי זה ולא כדברי זה, אלא שואל אדם צרכיו בשומע תפלה.

4. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סד עמוד א

א"ר יצחק: מפני מה היו אבותינו עקורים? מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים. א"ר יצחק: למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר? מה עתר זה מהפך התבואה ממקום למקום, כך תפלתן של צדיקים מהפכת מדותיו של הקב"ה ממדת רגזנות למדת רחמנות.